

Андрій КЛІШ

доктор історичних наук, професор кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Назар СИРОТЮК

здобувач вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня кафедри історії України, археології та спеціальних галузей історичних наук Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ГАЛИЦЬКА ПРЕСА НАПЕРЕДОДНІ ВЕЛИКОЇ ВІЙНИ

Галицька преса напередодні Великої війни (1914–1918) відіграла ключову роль у формуванні суспільної думки та підтримці національних рухів у багатонаціональному регіоні, що перебував під владою Австро-Угорської імперії. Цей період став свідком зростання національної самосвідомості українців, поляків та євреїв, що знайшло відображення в різноманітних періодичних виданнях Галичини. Газети та журнали не лише інформували про політичні події, але й активно пропагували національні ідеї, сприяли мобілізації громадян на підтримку своїх етнічних груп та протистояли культурній асиміляції. Особливе значення мала українська преса, яка, всупереч політичним і соціальним труднощам, намагалася утвердити права українців у політичному та культурному житті регіону.

Преса відіграла важливу роль у забезпеченні інформаційної політики як для місцевих громад, так і для австрійської влади, яка використовувала медіа як інструмент контролю та управління суспільством в умовах зростання міжнародної напруги. Водночас різні національні групи використовували пресу для висвітлення своїх політичних та культурних вимог, що лише підсилювало суспільно-політичну диференціацію. Дослідження галицької преси напередодні Першої світової війни надає можливість не лише зрозуміти процеси розвитку інформаційного простору в багатонаціональних регіонах, але й осмислити, як медіа впливали на політичну ситуацію та формували національні ідеї.

Українська преса напередодні Першої світової війни відіграла ключову роль у формуванні національної свідомості та мобілізації українського населення Галичини. Газети та журнали стали важливим інструментом політичної комунікації, пропагування ідей національного відродження та об'єднання. В умовах багатонаціональної Галичини, де польська преса домінувала, а австрійська влада контролювала суспільно-політичні процеси, українські видання виступали як голос української громади, прагнучи захистити національні інтереси та зміцнити власну ідентичність.

Українські часописи, такі як «Діло», були не лише інформативними джерелами, але й осередками суспільно-політичних дискусій. Вони активно критикували політику Австро-Угорщини та виступали за розширення прав українців, включаючи створення автономії. Водночас преса підтримувала розвиток культури, мови та літератури, що було важливим в умовах посиленої асиміляційної політики з боку польських та австрійських урядовців.

Крім цього, українські видання активно обговорювали питання міжнародної політики, особливо у контексті загрози великого конфлікту в Європі. Преса закликала до єдності українців у цей вирішальний момент, пропагуючи ідею про необхідність збереження національної ідентичності та незалежності під час глобальних змін, спричинених війною. Таким чином, українська преса напередодні Першої світової війни стала важливим інструментом політичного та культурного впливу, формуючи національну самосвідомість українців і відіграючи роль каталізатора національно-визвольного руху в Галичині.

Польська преса напередодні Першої світової війни відіграла домінуючу роль у інформаційному просторі Галичини. Завдяки підтримці австрійської

влади, польські видавництва мали доступ до значних ресурсів і користувалися політичною підтримкою, що дозволило їм поширювати свою продукцію у великих тиражах і контролювати інформаційний дискурс. Провідні польські газети, такі як «Słowo Polskie» та «Gazeta Poranna», виходили кілька разів на день і мали тиражі, що досягали десятків тисяч примірників. Це дозволило польській пресі не лише охопити широку аудиторію, але й забезпечити постійний вплив на формування громадської думки.

Інформаційне домінування польської преси також підтримувалося структурованою системою видань, які представляли різні політичні, соціальні та культурні рухи. Видання відображали інтереси польських консерваторів, соціалістів та католицьких кіл, що допомагало консолідувати польське суспільство і зберегти культурну перевагу в багатонаціональній Галичині. Крім того, польська преса часто критикувала національні рухи українців та євреїв, намагаючись маргіналізувати їхню боротьбу за рівні права в суспільстві. Таким чином, польська преса перед війною була не лише джерелом інформації, але й потужним інструментом політичного та культурного впливу, забезпечуючи польській спільноті панівне становище в суспільно-політичному житті Галичини.

Єврейська преса в Галичині напередодні Першої світової війни була важливою частиною інформаційного простору регіону, хоча й не досягала таких масштабів, як польські та українські видання. Преса, що виходила здебільшого мовою ідиш та польською, відображала розмаїття єврейської громади Галичини, зокрема різні політичні та культурні течії – від асиміляторських до сіоністських. Важливим осередком єврейського життя були видання, які пропагували ідеї сіонізму, що набирали популярності в цей період, такі як щоденна газета «Tagblat», яка почала виходити у 1904 р.

Єврейські видання також висвітлювали актуальні питання єврейської спільноти, такі як антисемітизм, інтеграція у суспільство, а також політичні рухи, що підтримували єврейську національну ідентичність. Водночас частина єврейської преси асимілювалася в польській культурній контекст і видавалася польською мовою, як, наприклад, газети «Zgoda» та «Ojczyzna», що відстоювали інтереси польсько-єврейської спільноти. Хоча єврейська преса не мала таких масштабів, як польські видання, вона залишила значний слід у культурному та політичному житті Галичини. Багато єврейських газет зосереджувалися на проблемах сіоністського руху, прав євреїв у Австро-Угорщині та боротьбі з асиміляцією, створюючи інформаційний простір для обговорення національних питань, важливих для єврейської громади.

Перша світова війна мала суттєвий вплив на розвиток галицької преси, зокрема призвела до зупинки діяльності багатьох видань та посирила цензуру з боку державної влади. З початком війни в 1914 р. Австро-Угорська імперія ввела воєнний стан, що значно обмежило свободу слова та пересування. Українські, польські та єврейські видання зіткнулися з жорсткими умовами роботи, а багато редакцій були закриті через брак ресурсів або політичний тиск. Особливо це стосувалося української преси, яка зазнавала посиленої цензури через підозри у проросійських настроях та підтримці національно-визвольних рухів. Частина галицьких видань припинила своє існування через неможливість підтримувати стабільний випуск у складних умовах війни та через евакуацію або загибель журналістів. Польська преса, хоча й зазнала втрат, мала кращі умови для виживання завдяки підтримці австрійської влади.

У той же час єврейські видання майже повністю зникли з інформаційного поля через антисемітські настрої в суспільстві та погроми під час російської окупації Львова. Таким чином, Перша світова війна призвела до зниження кількості друкованих видань у Галичині, посилення політичного контролю над пресою та суттєвих змін у її тематичному наповненні. Війна не лише знищила багато

редакцій, але й докорінно змінила саму структуру інформаційного простору регіону, вплинувши на подальший розвиток журналістики в міжвоєнний період.

Галицька преса напередодні Першої світової війни відігравала надзвичайно важливу роль у формуванні національної свідомості, мобілізації громадян та поширенні політичних ідей серед різних етнічних спільнот регіону. Польські, українські та єврейські видання разом створювали різноманітний і багатонаціональний інформаційний простір, який відображав складні культурні, політичні та соціальні взаємодії в Галичині. Українська преса, хоча і перебувала в меншості порівняно з польською, стала важливим інструментом боротьби за національні права та самоідентифікацію. Вона сприяла консолідації українського населення та піднесенню національно-визвольного руху. Видання на кшталт «Діла» були основними джерелами інформації для українців та впливали на формування політичних поглядів і прагнень.

Польська преса домінувала в інформаційному просторі, завдяки кращому доступу до ресурсів та підтримці австрійської влади. Вона не лише забезпечувала політичну мобілізацію поляків, але й формувала громадську думку на користь польських політичних та культурних інтересів. Польські газети мали значно більші тиражі і кращу інфраструктуру, що дозволяло їм ширше охоплювати аудиторію і впливати на суспільні процеси. Єврейська преса, хоча і не мала такого значного впливу, виконувала важливу функцію у висвітленні проблем та інтересів єврейської громади. Незважаючи на це, єврейські видання часто були слабше організованими, і деякі з них асимілювалися в польське культурне середовище. З початком Першої світової війни розвиток галицької преси зазнав серйозних ударів. Військовий стан, посилення цензури та економічні труднощі призвели до припинення діяльності багатьох видань, особливо українських та єврейських. Польська преса, хоча й постраждала, мала кращі шанси на виживання завдяки політичній підтримці та кращим матеріальним умовам.

Таким чином, галицька преса початку ХХ ст. була важливим інструментом політичної мобілізації та культурної самоідентифікації, але Перша світова війна суттєво змінила її розвиток, зупинивши багато важливих видань і створивши нові умови для медіапростору регіону.

Список використаних джерел

1. Крупський І. Мовна диференціація преси Галичини напередодні Першої світової війни // Вісник Львівського університету. Серія: Журналістика. 2014. Вип. 39(1). С. 245–252.

Любов СТРОМИЛЮК

кандидатка історичних наук, провідна наукова

співробітниця Національного заповідника «Софія Київська»

ПУБЛІКАЦІЇ «КИЇВСЬКИХ ЄПАРХІАЛЬНИХ ВІДОМОСТЕЙ»

ПІД ЧАС ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ

На початку конфлікту обидві воюючі сторони готувалися до нетривалих бойових дій, бо вважалося, що тогочасні держави не можуть витримати напруги тривалої війни. Вона, у думках багатьох, мала тривати до Різдва 1914 р. Війна таки закінчилася до Різдва, але через чотири роки.

Звичайно, хід бойових дій на своїх сторінках висвітлювали періодичні видання російської імперії. До таких належали і «Київські єпархіяльні відомості» (далі – КЄВ). Ця газета Київської єпархії виходила з 1869 р., містила офіційну та неофіційну частину. В офіційній частині публікувалися урядові накази, розпорядження Синоду, керівництва єпархії та інших церковних установ. Наприклад, про вільні місця священників, переміщення кліру в межах єпархії тощо. У неофіційній частині розміщувалися матеріали з описом повсякденного життя духовенства, розвідки по церковній історії, а також замітки на актуальні теми духовного, культурно-освітнього життя, некрологи тощо [1].